

Запобігання насильства над дітьми

*Дутікова О.О., студентка групи Ю-22 юридичного факультету СумДУ
Науковий керівник - Кононенко О.Я, викладач кафедри права СумДУ*

Вирішення проблеми насильства, яка з кожним роком стає все актуальнішою серед українського населення, можна знайти лише за рахунок взаємодії з громадськістю щодо попередження насильства.

В суспільстві існує недостатнє розуміння даної проблеми. Можна сказати, що проблема насильства не тільки потребує вивчення, але й негайного вирішення.

Дана проблематика лягла в основу наукових праць провідних українських вчених-правознавців, педагогів, психологів, соціологів, таких як Троїцька М., Іванова Т., Проценко Т., Логвиненко О., Багаденко І., Кушнар'єв С., Пампура І., Перегняк., Шапочка Т., Соловійова Л. Цими вченими було дослідження та проаналізовано сутність поняття насильство та висловлено ідеї щодо їх зміни та вирішення.

Чітко визначеного поняття як «насильство» й досі не існує. Першою причиною цього є те, що досі немає загальноприйнятого визначення поняття в національному законодавстві нашої країни. Жорстоке поводження з дітьми є дуже складним явищем у соціумі, його окремі сторони вивчаються різними науками, такими як соціологія, психологія, кримінальне та сімейне право.

Поняття «жорстоке поводження з дітьми» було введено в наукову літературу не юристами, а лікарями та психологами, які допомагали потерпілим дітям. Тому вони, формулюючи визначення жорстокого поводження з дітьми, перш за все, виходили з тяжкості і характеру заподіяної дитині шкоди, а не з характеру та мотивів дій дорослих [3, с.9].

Найбільш точним визначенням жорстокого поводження з дітьми є те, що дії вчинені проти них перешкоджають подальшому психологічному та фізичному розвитку.

Постає питання: «Чому людина схильна до насильства та жорстокості?». Воно турбує як звичайних громадян, так і вчених.

Психологи, зокрема, аналізуючи причини насильства, виділяють кілька умов, що сприяють його розвитку:

- агресія як інстинктивна поведінка;
- агресія як природна реакція на фрустрацію
- агресія як результат соціального навчання

Одним з перших проблему людської агресивності почав вивчати З.Фрейд. Він вважав, що людина є носієм двох інстинктів-інстинкту життя та інстинкту смерті. У людей жорстоких, схильних до насильства, переважає інстинкт смерті, вони намагаються заподіяти оточуючим біль та страждання у будь-якій формі.

Психологи Д.Долард та Н.Міллер вважають, що в ситуаціях, коли у людини фрустровані її бажання та потреби, коли вона зіштовхується з перешкодами на шляху здійснення мети, то вона переживає розчарування, образу, агресію. Свої негативні емоції та почуття може вилити на оточуючих.

А.Бандура вважав, що людина навчається різноманітним формам поведінки, в тому числі і агресивної. Сім'я є первинним фактором соціалізації, але не тільки сім'я є моделлю для формування агресивної поведінки. Агресії дитина навчається спілкуючись з підлітками, іншими дорослими, дивлячись телевізор або граючи в комп'ютерні ігри [1, с.8-9].

Будь яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідується в Україні за законом. Обов'язок повідомляти органи опіки і піклування про випадки зловживання батьківськими правами покладено на всі установи і всіх громадян, яким стане відомо про такі випадки [3, с.5].

Конституції України - основний закон, який гарантує: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю».

Часто у будь-яких відносинах дитині дуже важко визначити чи дійсно відбулося насильство.

Існують чотири ознаки насильницької дії, такі як:

- насильство завжди буває інтенційним, тобто ця дія здійснюється з наміром отримання певного ефекту;

– суть насильства полягає в порушенні, насамперед особистих прав і свобод людини, тобто ця дія характеризується порушенням прав і свобод людини;

– насильство є таким порушенням прав і свобод людини, яке унеможлиблює її самозахист, тобто для цієї дії характерна асиметрія сил, коли одна сторона має перевагу над іншою;

– ця дія завдає шкоди [4, с. 13].

Існує п'ять основних типів насильства:

– чоловік-жінка (92-97% актів насильства щодо жінок чинять чоловіки);

– батьки-діти (Насильство чоловіки і жінки здійснюють в однаковій мірі. Дитина має найбільший ризик домашнього насильства, бо вона не може себе захистити);

– дорослі діти-батьки (Насильство досить часто має корені в минулому);

– старші діти-молодші діти (Віддзеркалення ситуації батько-мати);

– член сім'ї-інший член сім'ї (Насильство відбувається над більш слабкими та беззахисними).

Залежно від характеру переважаючої шкоди, насильство ділять на такі види:

– фізичне насильство (шкода заподіюється життю або здоров'ю людини);

– психічне насильство (шкода заподіюється психічному здоров'ю);

– сексуальне насильство (порушується психосексуальний розвиток);

– економічне насильство (порушується психофізичний розвиток) [4, с. 14].

Жорстоке поводження з дітьми та підліткове насильство – проблема держави і кожної свідомої особистості. Її прояви – це тисячі дітей, які не отримують освіти, не мають постійного місця проживання, жебракують з однолітками або дорослими, потерпають від побиття та насильства, яких примушують до важкої праці. Конституція України зазначає, що будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідуються законом.

З огляду на відносно невеликий строк існування України як незалежної, правової, демократичної держави, їй бракує досвіду в вирішенні багатьох важливих питань з різних галузей діяльності, зокрема щодо попередження насильства в сім'ї, чим і обґрунтовується доцільність використання позитивного досвіду інших країн. Вивчення досвіду інших країн з вирішення проблеми насильства в сім'ї дозволить українським науковцям і практикам використовувати все позитивне із того, що вже розроблено, впроваджено та апробовано в цих країнах, а також утриматись від використання методів та підходів, які себе не справили. Тому на підставі дослідження правових засад та практичної діяльності зарубіжних країн у цій сфері запропоновано використання досвіду США та Канади, який є найбільш ефективним, зокрема щодо реабілітації жертв насильства в сім'ї та впровадження програм соціальної реабілітації для осіб, які вчинили таке насильство.

Було б доцільним прийняти Закон України “Про профілактику правопорушень”, який би врегулював порядок взяття та зняття з профілактичного обліку членів сім'ї, яким були б винесені офіційні попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, а також визначив би профілактичні заходи, підстави та порядок їх здійснення уповноваженими суб'єктами відносно осіб, які поставлені на профілактичний облік.

Література:

1. Вплив насильства на формування особистості/Іванова Т.В.- Суми:МакДен,2009.-107 с.
2. Закон України «Про охорону дитинства» //www.rada.gov.ua
3. Психолого-правові аспекти профілактики та протидії насильству щодо дітей: Навчально-методичний посібник/Троїцька М.В., Захарченко М.І., Вербенський М.Г., Проценко Т.О., Логвиненко О.І., Богоденко І.П.- Суми:МакДен,2010-192 с.
4. Посібник по запобіганню насильству над дітьми(для співробітників кримінальної міліції у справах дітей): Навчальний посібник/Соловйова Л.М.-Суми:МакДен,2009-107 с.

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства: матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми: СумДУ, 2013. — С. 175-177.